

Prilikom oluja koje su pogodile Vojvodinu, internetom kruže snimci i fotografije potpuno devastiranih šuma/plantaža klonske topole, koja se pokazala najmanje otpornom na ovakve udare vetra. Najpogođenija je Petrovaradinska ada, obronci Fruške Gore uz Dunav itd.

U toku je prikupljanje podataka o štetama i izrada planova sanacije. Na osnovu prikupljenih podataka će se moći sagledati koliko je i šta oštećeno. Mi na našem Oglednom dobru imamo štete i na klonskim a i na autohtonoj beloju topoli i vrbi. Takođe na području ŠG Sremska Mitrovica su stradale šume hrasta lužnjaka. Ja bih pre rekao da su stradale one vrste koje rastu na područjima pogođenih olujnim vetrom jer je vetar bio velikog intenziteta. Intenzitetu šteta je je pre svega doprineo geomorfološki položaj tih šuma. Naime, koridorima velikih ravničarskih reka se vetar lako kreće i ukoliko ima potencijala nesmetano ubrzava (nema prepreka). Prilikom udara vazdušne struje orkanske jačine u šumsku vegetaciju u priobalju drveće teško može proći bez lomova krošnje ili izvaljivanja celih stabala, bez obzira na vrstu drveća.

Zbog čega se i dalje insistira na pošumljavanju Vojvodine klonskim topolama, tj. zbog čega se posećene autohtone ritske šume (koje čine autohtone bele i crne topole, vrbe, hrast lužnjak) zamenjuju sadnjom klonske topole?

Pedesetih godina prošlog veka otpočelo je gajenje topola u Jugoslaviji (u Italiji je počelo 1935. godine), tada su uvezene sorte klonskih topola iz Italije. Većina plantažnih zasada podignuta je za vreme Jugoslavije. Tada je osnovana Nacionalna komisija za topolu i klonske topole su između ostalog zasade i na staništima domaćih crnih i belih topola, kao i delimično na staništima hrasta lužnjaka.

Po postizanju starosti za seču seku se klonske topole i sade ponovo. To se radi u skladu sa usvojenim Šumskoprivrednim osnovama – planovima gazdovanja šumama. Šumsko privredne osnove usvaja Ministarstvo poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede – Uprava za šume, odnosno Pokrajinski sekretarijat za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo uz poštovanje uslova koje propisuju zavodi za zaštitu prirode. Šumsko privredne osnove se stavljaju na uvid javnosti i o njima se organizuje javna rasprava.

Nije tačno da se autohtone ritske šume zamenjuju sadnjom klonske topole, nego je poslednjih deset i više godina praksa u državnim šumama radila upravo obrnuto. Na području JP „Vojvodinašume“ se vrši planska zamena (konverzija) zasada topola u šume domaćih hrastova još od 2010. godine u okviru gazdovanja po FSC sertifikatu, kada su zavod za zaštitu prirode i JP Vojvodinašume zajednički pripremili prvi desetogodišnji Program konverzije plantaža. U toku je implementacija drugog desetogodišnjeg programa, o čemu možete više saznati od tog preduzeća. JP „Vojvodinašume“ ima međunarodno priznat FSC sertifikat koji potvrđuje održivo gazdovanje. U skladu sa FSC principima osnivaju se zaštitni pojasevi pojasevi od autohtonih vrsta odnosno od bele topole i vrbe na ivicama zasada klonskih topola duž vodotoka. Fizička lica kada žele da pošumljavaju vlastite površine u AP Vojvodini to rade isključivo klonskim topolama.

Zašto se kod nas takvi zasadi još uvek nazivaju šumama, dok se u Evropi takvi zasadi nazivaju poljoprivrednim plantažama?

U skladu sa važećim Zakonom o šumama zasadi topola su šuma a šumu je moguće podići na šumskom ili poljoprivrednom zemljištu. Prema pomenutom zakonu šuma je prostor obrastao šumskim drvećem, minimalne površine 5 ari, sa minimalnom pokrivenošću zemljišta krunama drveća od 30%. A topole jesu drveće. Naša struka prepoznaje izraz šumske plantaže što zasadi klonskih topola u najvećem broju slučajeva jesu. Međunarodno priznata CORINE klasifikacija zemljišnog pokrivača, zasade klonskih topola na kartama prikazuje kao šumske površine i one ulaze u ukupan šumski pokrivač jednog područja.

Da li postoji plan ili strategija da se odustane od ovakve prakse i da se nizijsko pošumljavanje vrši sadnjom autohtonih vrsta drveća?

Prilikom podizanja šuma treba imati u vidu da se prvo određuje tip zemljišta i preporučuje odgovarajuća vrsta. U prethodnom periodu urađene su pedološke karte koje veoma detaljno određuju šta se može saditi na konkretnom zemljištu uz poštovanje specifičnosti vrste. Usled klimatskim promena dolazi do promene staništa, izmenjen je režim padavina, temperature tako da je pitanje da li se uopšte može pošumljavati samo autohtonim vrstama. Npr. bagrem spada u alohtone (strane) vrste a poznato je da se najveće površine pod ovom vrstom nalaze u Mađarskoj, izuzetno značajna vrsta za vezivanje peskova (Deliblatska peščara). Što se tiče autohtonih ritskih šuma, na njihovo stanje utiče nivo reka kao i podzemnih voda koji se u poslednjih 50-tak godina promenilo što zbog izgradnje brana za hidroelektrane, kao i usled klimatskim promena

Npr. srednji mesečni nivo reke Save je za poslednjih 30 godina u proseku niži za 1 metar (u periodu april-oktobar) u odnosu na 30 godina pre toga, a smanjenje srednjih godišnjih nivoa Dunava je u poslednjih 100 godina 1,32 cm godišnje. To utiče na opstanak i vitalost svih vrsta u plavnim šumama.

I pored toga, šume autohtonih vrsta se obnavljaju prvenstveno vrstama koje su bile u matičnoj sastojini. U cilju očuvanja šuma autohtonih vrsta, radi se i na istraživanju i selekcionisanju sadnog materijala autohtonih vrsta koji će bolje podneti izazove sredine koje donose klimatske promene. Šumarska praksa, gde god je to tehnološki i ekonomski izvodivo, podiže i negom podržava razvoj mešovitih šuma. Podizanje šuma od dve ili više vrsta drveća je finansijski i tehnički daleko zahtevnije, što je gotovo nepremostiva otežavajuća okolnost za privatne šumovlasnike (sopstvenike šuma), koji zajedno imaju veći procenat šuma u odnosu na državne šume u Srbiji.

Pošto je klonska topola, pre svega komercijalno drvo namenjeno za ogrev i građu, da li smatrate da profit treba staviti ispred zaštite životne sredine, s obzirom da su ritske šume jedne od najugroženijih u Evropi?

Klonska topola daje drvo koje je namenjeno za gradju, ogrev (pelet) ali i za proizvodnju gajbi za voće jer korišćenje gajbi od plastike nije dozvoljeno. Kada govorimo o zaštiti životne sredine moramo imati u vidu više aspekata. Ako govorimo o biodiverzitetu, činjenica je da zasadi klonskih topola imaju manji diverzitet u poređenju sa ritskim šumama. Dakle nije da ga nema, ali je manji. Taj nedostatak se ublažava sadnjom autohtonih vrsta kao buffer (zaštitnih) pojaseva a u skladu sa FSC sertifikatom koje poseduju JP „Vojvodinašume“ i JP „Srbijašume“. Pored biodiverziteta treba imati u vidu i druge aspekte zaštite životne sredine kao što je npr. vezivanje ugljenika koje smanjuje koncentraciju ugljen-dioksida i tako ublažava klimatske promene. Što je prirast šume veći to je veće vezivanje ugljenika. Zasadi klonskih topola se odlikuju znatno bržim rastom (najmanje duplo) u odnosu na ritske šume, što znači da vezuju više ugljenika. Poseban značaj klonskih topola je u tome što imaju veliku sposobnost da prečišćavaju zagađene vode i zemljišta (fitoremedijacija). Tako zasadi pored vodotokova (reka, kanala) sprečavaju/smanjuju ulivanje zagađenih voda u kojima ima pesticida, nitrata, fosfata, kao i otpadnih voda koje idu u vodotoke. Retko koja biljna vrsta može da očisti zemljište zagađeno naftom. Klonske topole to mogu. Pošto se u nekim slučajevima drvo klonskih topola koristi za ogrev, znači obnovljiv izvor energije, to je takođe veoma značajno za ublažavanje klimatskih promena. Sve su to aspekti značajnih za životnu sredinu, odnosno ne može posmatrati jedan aspekt očuvanja životne sredine nezavisno od drugih.

Treba imati u vidu da je potražnja za drvetom topola tolika da ne mogu dovoljno da prirastu koliku imaju potrebu kapaciteti za preradu drveta.

Ne smatram da profit treba staviti ispred zaštite životne sredine. Održivo koršćenje resursa a u ovom zemljišta na kojima rastu šume treba da se radi tako da se zadovolje potrebe što većeg broja korisnika

uz održivo korišćenje i očuvanje životne sredine. Mislim da poštovanje principa FSC upravo omogućava napred navedeno.

Korišćenje prirodnih resursa, u koje ulaze i šume, realna je i svakodnevna potreba društva, regulisana zakonima. **Održivo korišćenje predstavlja balans, ili drugim rečima kompromis između ispunjavanja ekoloških, ekonomskih i socijalnih funkcija šuma.** U ekonomski razvijenim evropskim državama taj balans se može pomeriti ka konzervaciji sopstvenih resursa (šuma), koje one nadomeste uvozom drveta iz drugih zemalja (često iz tropskih prašuma). Treba se zapitati da li je takav pristup ekološki i etički ispravniji?

I na kraju treba imati u vidu da klonske topole nisu u potpunosti strane vrste. One su nastale ukrštanjem domaće (Evropske) crne topole i američke crne topole. Dakle može da se kaže da su „napola“ domaće. Treba imati u vidu da je domaća crna topola osetljiva na rak kore i da je veoma teško/gotovo nemoguće podići šume ove vrste.

Sveži nanosi peska i mulja na rečnim ostrvima i sprudovima u nastajanju, prirodna su i neophodna staništa za formiranje prirodnih naraštaja vrba i topola iz semena (tzv „malati“). Takve površine se radi očuvanja genetske raznovrsnosti domaćih vrba i topola najčešće prepuštaju spontanom razvoju.